

1.1 Koncepti zelenega gospodarstva

Z zelenim gospodarstvom se povezuje več konceptov: trajnostni razvoj, krožno gospodarstvo, industrijska simbioza, nizkoo-gljično gospodarstvo, učinkovita raba virov ... (glej slike).

Vsem konceptom so ob spodbujanju gospodarske rasti in razvoja skupni trije cilji:

- učinkovita raba virov in materialov (s trajnostno proizvodnjo in potrošnjo),
- zagotavljanje kakovostnega delovnega in bivalnega okolja, vključno z varovanjem narave
- ter krepitev družbene blaginje.

Trajnostni razvoj zadovoljuje potrebe sedanjega človeškega rodu, ne da bi ogrozili možnosti prihodnjih rodov, da zadovoljijo svoje potrebe (Gro H. Brundtland, 1987). Trajnosten razvoj po definiciji OZN (2005) obsega tri stebre: gospodarski razvoj, socialni razvoj in varstvo okolja. Gre za razvoj, ki si prizadeva vzdrževati ravnotežje med temi tremi stebri in pomeni pot k ravnovesju v družbi in naravi.

To je razvoj, ki zagotavlja resnične izboljšave v kakovosti človeškega življenja in istočasno ohranja vitalnost in raznolikost ekosistemov na Zemlji. Odpirati mora možnosti za usklajen, dolgoročni razvoj z minimalnimi nenamernimi posledicami.

Po modelu trajnostnega razvoja trojček: etično-ekonomski razvoj, socialna pravičnost in varstvo okolja, za katerega se je dolgo verjelo, da v praksi ne more živeti, usmerja tako dolgoročno strategijo podjetja (ali mesta, države) kot tudi vsakodnevno prakso odločanja. Model reševanja problemov mora sistematično in strateško obravnavati vsa področja v njihovi medsebojni matrični povezanosti.

Pogosto se uporablja konceptualni diagram treh prekrivajočih se krogov, ki vizualizirajo medsebojno povezanost ekonomije, družbene enakosti in ekologije (Gibson 2002). Vsaka odločitev vpliva na vsa tri področja.

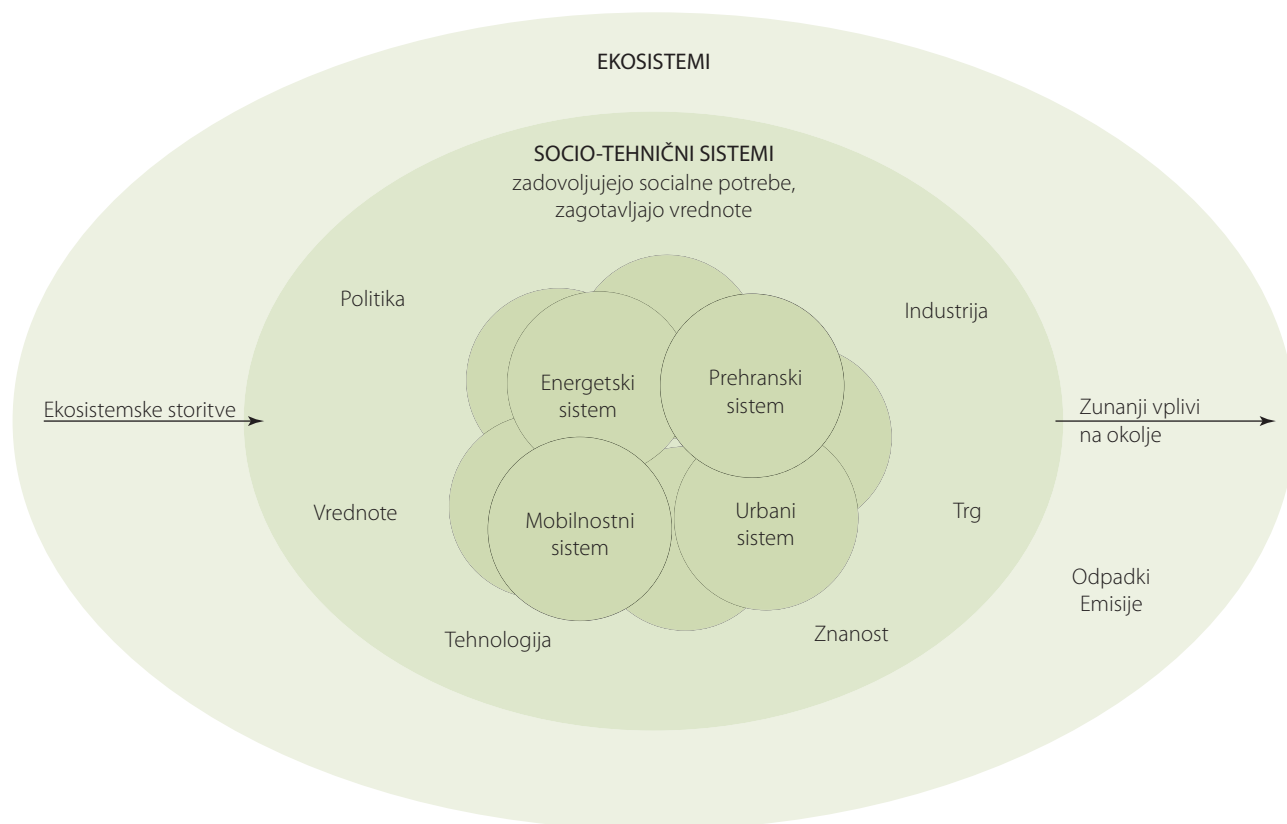

Slika 2: Predstavitev koncepta trajnostnega razvoja; vir: IUCN, 2006

Za uresničevanje evropske okoljske vizije - živeti dobro znotraj okoljskih meja - je nujna sistemska sprememba razvojnega modela, in sicer umestitev temeljnih družbenih sistemov v okvir ekosistemskih podpor, ki upoštevajo okoljske omejitve. Trajnostni razvoj se torej uresničuje preko gospodarskega, družbe-

nega in okoljskega razvoja, ki ustvarja pogoje in priložnosti za sedanje in prihodnje rodove, pri čemer stanje ekosistemov in njihova sposobnost opravljanja ekosistemskih storitev družbi določata okvir njenega razvoja.

Slika 3: Ekosistemski model razvoja; vir: Evropska okoljska agencija (EEA)

Krožno gospodarstvo je koncept, ki je nastal kot odziv na pritisk rastočega gospodarstva in potrošnje na omejene vire in nosilno sposobnost okolja. Koncept presega dosedanji vidik proizvodnje in potrošnje blaga in storitev ter ju nadomešča z vidiki obnove družbenega in naravnega kapitala, kjer bo imel ključno vlogo tudi razvoj novih poslovnih modelov. Ti bodo prispevali k spremembi prevladujočih lastniških vzorcev in na ta način k premiku od potrošnje na uporabo. Krožno gospodarstvo predstavlja alternativo obstoječemu linearnemu gospodarskemu modelu, ki temelji na predpostavki, da sta količini surovin in ponorov onesnaževanja neomejeni.

Krožno gospodarstvo temelji na konceptu pozitivnega snovnega kroga, ki se usmerja v ponovno uporabo, popravilo in recikliranje obstoječih materialov in izdelkov. V krožnem gospodarstvu se čim dlje ohranja vrednost proizvodov in materialov, čim bolj se zmanjšata količina odpadkov in raba virov, viri pa ostanejo v gospodarstvu tudi po koncu življenjske dobe proizvoda in se vedno znova uporabljajo, da se ustvarja dodatna vrednost.

Z delujočim konceptom »zaprtja zanke« lahko odpadke ene industrije spremenimo v snovni vir druge in s tem zmanjšamo količino odloženih ali sežganih odpadkov. Koncept in razmišljanje skladno s krožnim gospodarstvom se začne že na samem začet-

ku življenjskega cikla izdelka; pametno oblikovanje izdelkov in izbira proizvodnih procesov, kar lahko pripomore k varčevanju z viri, omogoča učinkovito upravljanje z odpadki, obenem pa ustvarja nove poslovne priložnosti.

V prvem poročilu Na poti h krožnemu gospodarstvu (2012) Fundacije Ellen MacArthur je navedeno, da bi samo v Evropi premik v novi model poslovanja do leta 2025 prinesel 630 milijard USD; z njim bi pospešili gospodarsko dejavnost na področju razvoja izdelkov, predelave in njihove prenove za ponovno uporabo. Delitev izkušenj številnih podjetij, ki utirajo poti proti novemu konceptu, pomaga pri razumevanju številnih možnosti za delovanje, ki jih odpira ta koncept.

Ustanovitev programa »krožno gospodarstvo 100« (CE100), globalne platforme, ki povezuje vodilna podjetja, inovatorje in regije s tržišči in upravljanjem dokazuje, da je zanimanje za poslovanje v okviru krožnega gospodarstva vse večje.

Krožno gospodarstvo ima veliko podobnosti z drugimi sodobnimi teorijami ravnanja z viri in okoljem, vključno s konceptom »od zibelke do zibelke« (C2C), industrijsko ekologijo, modrim (blue) gospodarstvom, naravnim kapitalizmom, permakulturo ipd., katerih osnovna zahteva je krožni pretok materialov v izdelkih in storitvah.

Slika 4: Predstavitev koncepta krožnega gospodarstva; vir: Evropski parlament, 2015

1

Ohranjati in krepi naravni kapital z nadzorom omejenih virov in uravnoteženjem tokov obnovljivih virov.

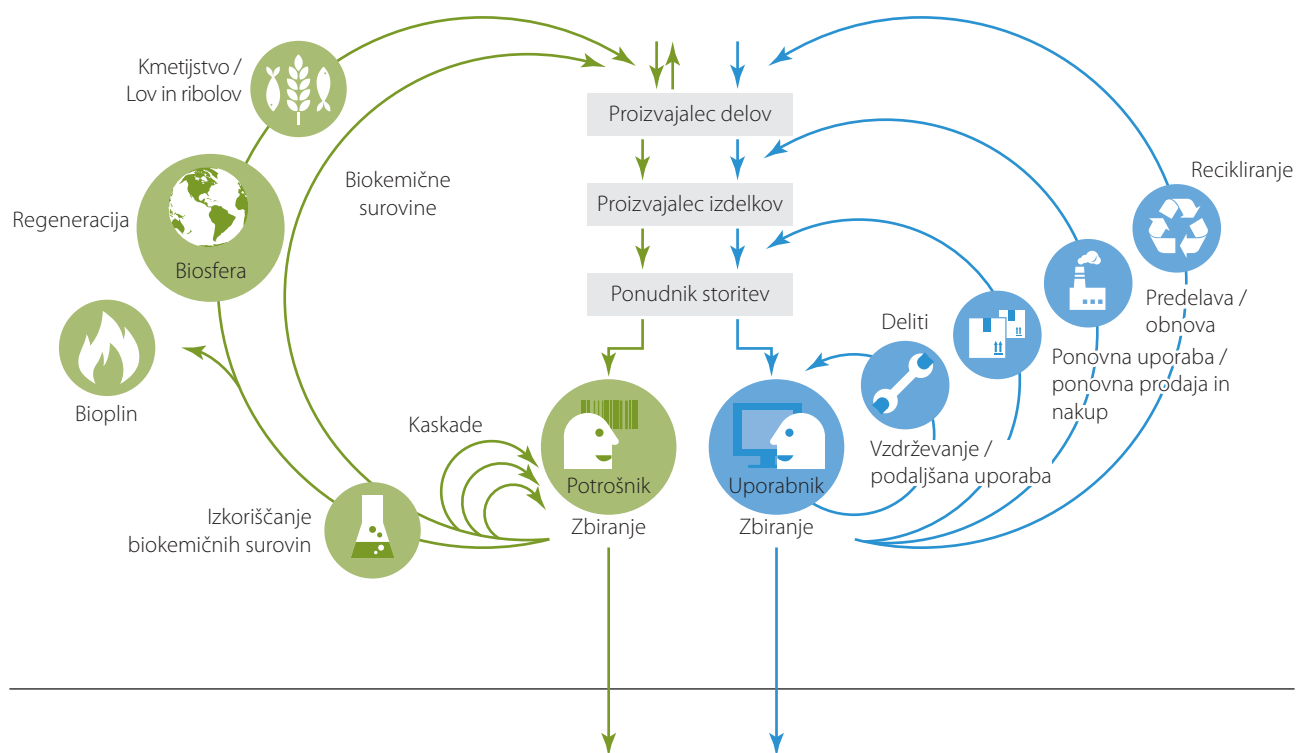

Upravljanje s tokovi obnovljivih virov

Upravljanje z zalogami

2

Optimizacija donosnosti virov preko kroženja izdelkov, komponent in materialov v uporabi, z največjo možno koristnostjo v vsaki točki tehnološkega in naravnega kroga.

3

Spodbujati učinkovitost sistema z odprtostjo in oblikovanjem na način, da se izognemo negativnim zunanjim stroškom.

Zmanjšanje sistemskih razpok in negativnih zunanjih stroškov.

Slika 5: Celovit prikaz krožnega gospodarstva; vir: Ellen MacArthur Foundation, 2013

Tako imenovani »metuljček«, ki ga je predstavila Fundacija Ellen MacArthur, prikazuje zaključene snovne tokove na različnih ravneh – tako za tehnološki kot za biološki del. Za razliko od linearnega modela gospodarjenja, kjer velja pravilo »vzemi –

uporabi – zavrzi«, v krožnem stremimo k podaljševanju uporabe izdelka v tehnološkem delu oziroma k vračanju bioloških materialov v biosfero v biološkem.

Industrijska simbioza je koncept oziroma strateško orodje za gospodarski razvoj, zeleno rast, inovacije in učinkovito rabo virov. Gre za sinergistično izmenjavo odpadkov, stranskih proizvodov, vode in energije med posameznimi gospodarskimi družbami v kraju, regiji ali celo v virtualni skupnosti. Ključ za delovanje industrijske simbioze je sodelovanje med gospodarskimi družbami na podlagi sinergističnih možnosti, ki jih ponuja bodisi njihova geografska bližina ali odvečne snovi in materiali, s katerimi podjetja razpolagajo. V industrijski simbiozi se v skupnem pristopu tudi zaradi večje konkurenčne prednosti lahko povežejo sicer tradicionalno ločene panoge, saj vključuje fizično izmenjavo materialov, energije, vode in/ali stranskih proizvodov.

V klasičnem konceptu industrijske simbioze so vsi industrijski vložki, ki jih uporabijo za končne izdelke, hkrati tudi vhodni materiali z dodano vrednostjo za druge industrijske procese. S takšnim načinom se podjetja/industrijske panoge preoblikujejo v grozde, v katerih industrijski odpadki ali stranski proizvodi vsakega posameznega podjetja sovpadajo z zahtevami za vnos v drugih industrijskih procesih. Končni cilj je, da v širši celoti grozda odpadki sploh ne bi več nastajali.

Med ključnimi koristmi takih konceptov oziroma pristopov so:

- zmanjšana poraba energije in snovnih vložkov;
- povečana snovna produktivnost;
- zmanjšanje količin odpadkov in izpustov;
- finančni prihranki zaradi zmanjševanja različnih vrst stroškov (energija, materiali, ravnanje z odpadki, usklajenost z okoljsko zakonodajo);
- ustvarjanje sinergije med proizvodnjo in distribucijo;
- zmanjševanje odvisnosti od trga z neobnovljivimi in uvoženimi viri;
- konkurenčna prednost tovrstnih podjetij na rastočem zelenem trgu;
- lažje prilagajanje zakonodaji;
- poleg tega pa še vrsta drugih prednosti.

Čeprav so ekonomski vidiki glavna gonilna sila industrijske simbioze, pa je za razvoj tovrstnih pobud zelo pomembna tudi politična podpora.

Osrednji cilji prehoda v zeleno gospodarstvo so:

- zagotavljanje konkurenčnosti gospodarstva,
- izdelki in storitve z dodano vrednostjo,
- povečanje samooskrbe, tudi z energijo,
- ohranjanje in učinkovito upravljanje z naravnimi viri,
- zagotavljanje kakovosti bivalnega in delovnega okolja,
- razvoj in trženje lokalnega znanja in storitev,
- zelena delovna mesta.

